

שיר השירים (מס' 11)

שלמה תיקן ערובין

נָאוּ לְחַיֵּיךָ בְּתָרִים צְנָאֲרֶךְ בְּתָרוּתִים (א, י)

יש לרמוז על פי מה שאמרו חז"ל (ערובין יד:) שלמה תיקן ערובין, ובעירוב צריך לחי או קורה, לחי עוביו כל שהוא ואפילו מעצי אשירה כשר, וקורה צריכה להיות רחבה ובריאה כדי לקבל אריח, ואם היה מבוי גבוה למעלה מעשרים אמה פסול אלא אם כן עשו לו אמלתרא שהיא אחד מ"ד בש"ס (ערובין ג.) קיני עופות. וכן קורה שהיא למטה מעשרה טפחים פסולה. וזה רמז הכתוב "נָאוּ לְחַיֵּיךָ בְּתָרִים", שהלחי להכשיר מבוי אפילו דק וקל כתורים ובני יונה שהם רכים ודקים כשר. אבל "קָרוֹת בְּתִינּוּ אֲרָזִים" (י, יז), שצריכה הקורה להיות בריאה כדי לקבל אריח. א"נ "לְחַיֵּיךָ" תרתי משמע, שגם הקורה נקראת לחי, אלא שזה לגובהו וזה לרחבו של מבוי, ורמזו בתיבת "לְחַיֵּיךָ": לחי יך, שהקורה כשרה מעשרה טפחים עד עשרים אמה. ולמעלה מזה נאוו לחיך בתורים, שיעשה למעלה קיני עופות דאז שלטא בהו עינא.

הגדה של פסח "ה' ניסי"

צְנָאֲרֶךְ בְּתָרוּתִים (א, י)

ענין התכשיטים על הצוואר נראה כך. כח הידיעה וההבנה של האדם נמצא בראש, והכח המניע את כל איבריו ואת כל מעשיו נמצא בלב. והנה בשכלו מבין האדם מה חובתו ומה נכון וצריך לעשות, אך כדי שהידיעות יצאו לפועל במעשים צריך שיחדרו ללב, וכאן ישנו מעבר צר, הצוואר, שהוא מוביל מהראש ללב. משל למה"ד, לארמון מפואר שרוצים להכניס אליו חפצים יקרים, ופתחו של הארמון צר, ועומד שם אדם ומפריע שלא יעברו, וצריך לסלקו משם. כמו"כ הצוואר הוא המעבר בין הראש ללב, ושם עיקר המלחמה נגד היצר. מי שמצליח לנצח במלחמה זו, ניצח בכל המלחמה, ולכן דוקא על מקום זה מגיע שיענדו לו את התכשיט "צְנָאֲרֶךְ בְּתָרוּתִים".

תפארת שמעון "הגדה של פסח" מאת הרב פינקוס זצ"ל

שכר המתקבצים לשמוע הלכות חג בחג

נָאוּ לְחַיֵּיךָ בְּתָרִים צְנָאֲרֶךְ בְּתָרוּתִים (א, י)

במדרש (שיר השירים רבה א, נד) דרשו: "נָאוּ לְחַיֵּיךָ בְּתָרִים", בשעה שקוראים בדברי תורה: הלכות פסח בפסח, הלכות עצרת בעצרת. איך יתפרש לפי זה סוף הכתוב "צְנָאֲרֶךְ בְּתָרוּתִים"? ביאר החתם סופר: ידוע ששלוש בחינות הם: עולם, שנה, נפש (ספר יצירה ו, א)

דהיינו: מקום, זמן, ואדם. ואמר הכתוב שיש קידוש ה' ברבים בדרשה הנאמרת במקום מקודש, ובזמן מקודש, ובפני ישראל קדושים. וזהו: "נָאוּ לְחַיֵּיךָ", דברי פי חכם, "בְּתָרִים", כשהם נאמרים, בזמנם המוקדשים, הלכות חג בחג, "צְנָאֲרֶךְ", זה בית המקדש (רש"י בראשית מה, יד), והוא הדין בית המקדש מעט, שהוא המקום המוקדש "בְּתָרוּתִים", כשישראל מתקבצים בו לשמוע הדרשה, ואז "תִּגְרִי זָהָב נַעֲשֶׂה לָךְ עִם נִקְדוֹת הַכֶּסֶף" (א, יא), ויזכו השומעים לעושר וכבוד.

כמוצא שלל רב "שיר השירים"

תִּגְרִי זָהָב נַעֲשֶׂה לָךְ עִם נִקְדוֹת הַכֶּסֶף (א, יא)

על דרך הפשט מתפרש הפסוק כך: "תִּגְרִי זָהָב נַעֲשֶׂה לָךְ", הכוונה לביזת הים "עִם נִקְדוֹת הַכֶּסֶף", הכוונה לביזת מצרים, שגדולה היתה ביזת הים מביזת מצרים. ועל דרך הרמז מובא ב"טיוול בפרדס" לפרש בשם המחבר, כי הנה ב"תיקוני זוהר" מצינו ש"נִקְדוֹת" הם מספרים: חיריק (נקודה אחת) = 10. צירה (שני נקודות) = 20. סגול (שלוש נקודות) = 30. על מי שיין לומר מידת הענוה? רק על מי שיש לו הכל, הוא גם עשיר, גם חכם וכו', ובכל אופן אינו מתגאה בכל אשר לו, זהו עניו אמיתי. אבל מי שאין לו כלום, והוא "עניו", זו איננה ענוה אמיתית, כי סוף כל סוף במה יש לו להתגאות? על תלמיד חכם היודע ש"ס ועם כל זאת אינו מתגאה, עליו אפשר לומר שהוא עניו. לפי זה מתפרש היטב הפסוק: "תִּגְרִי זָהָב נַעֲשֶׂה לָךְ", מתי שיין לשבח תלמיד חכם שהוא עניו "עִם נִקְדוֹת הַכֶּסֶף", "כסף" עם שני סגולים שמספרם עולה לשישים, המה שישים מסכתות. כאשר יש לך ש"ס ביד, אז מגיע לך כבוד.

ומתוך האור "הגדה של פסח"

הענוה הנדרשת מהעשירים כלפי עניים

תִּגְרִי זָהָב נַעֲשֶׂה לָךְ עִם נִקְדוֹת הַכֶּסֶף (א, יא)

עיקר מצות הצדקה הוא, שהעשיר לא יתגאה על העני אפילו בלב, ואדרבה, העשיר יחשוב שאף שהוא עושה חסד עם הבריות, שמא במצוות בין אדם למקום הוא גרוע מהעני, כי העוני מכניע את הלב לתשובה בעוד העושר מביא לידי גאווה, והעיקר הוא שהעשיר יהיה במצב של ענוה כלפי העני. זו כוונת הפסוק: "תִּגְרִי זָהָב נַעֲשֶׂה לָךְ עִם נִקְדוֹת הַכֶּסֶף", כי אביון הוא בבחינת כסף ותאב, והעשיר הוא בבחינת זהב, בחינת של גאווה וכבוד ויקר, ועל כן צריך ש"תִּגְרִי זָהָב" יהיו טפלים ל"נקודות הכסף", דהיינו: שהעשירים יהיו ענוים וטפלים לעניים.

כמוצא שלל רב שיר השירים בשם "אשל אברהם ויד רמה"

תוֹרֵי זָהָב נֶעֱשֶׂה לָךְ עִם נִקְדוּת הַכֶּסֶף (א, יא)

כתב ה"קהלת משה" בשם "איש קדמון אחד" סגול הוא נקוד המרמז על עם סגולה, ואלו הקמץ הוא ניקוד המרמז על סגירה וקימץ. באמת הזהב יותר טוב מהכסף, אך צבעו האדום של הזהב מרמז על מידת הדין ולכן למרות היותו חשוב מהכסף הוא מנוקד בקמץ, "זָהָב", לעומת זאת הכסף, צבעו הלבן מרמז על מידת הרחמים ולכן הוא בסגול "כֶּסֶף", אבל לעתיד לבוא הדבר יתחלף, ובאמת יקראו זאת כך: "זָהָב וְכֶסֶף", רמז לדבר מצאנו כאן: "תוֹרֵי זָהָב נֶעֱשֶׂה לָךְ עִם נִקְדוּת הַכֶּסֶף", שלעתיד לבוא ינוקד הזהב בניקוד של הכסף

ומתוך האור "הגדה של פסח"

הבושם של מתן תורה עדיין נתן ריחו במעשה העגל

עַד שֶׁהִמְלִיךְ בְּמִסְבּוֹ נִרְדֵּי נֶתָן רִיחוֹ (א, יב)

נרדי נתן ריחו, חילוף להבאיש, בעוד שהשכינה בסיני, קלקלתי בעגל, ולשון חיבה כתב "נתן ריחו" ולא כתב "הבאיש" או "הסריח" (רש"י, על פי הגמרא שבת פח)

לכאורה, מה עניינה של לשון חיבה זו? אם הבושם הבאיש, איך יכול הפסוק לומר שנתן ריח טוב? יש להביא כאן אימרה נפלאה של הגאון רבי ירוחם ליבוביץ המשיג ממיר שאמר: "איני יודע אם כל בן תורה יזכה למלא חופניים עולם הבא, הדבר תלוי במעשיו ובטהרת לבו, אבל בטוח אני שלא יהנה מלא חופניים בעולם הזה, כי למד את אפסותו. וגם אם ילך בעצת יצרו, לעולם יהיה לבו נוקפו". כך הוא בחטא העגל, שנאמר בו (שמות לב, יז): "וישמע יהושע את קול העם ברעה", ותרגומו: "כד מיבבין". ובתרגום יונתן: "מיבבין בחדוה קדם עיגלא", ולכאורה יש להבין: אם שמחו בחדוה, יבבא למה? אך הן הן הדברים, מאחר שקיבלו התורה, לא היתה שמחתם בעגל יכולה להיות שלמה! וזה כוונת הפסוק לפנינו, שהבושם של מתן תורה עדיין נתן ריחו במעשה העגל.

כמוצא שלל רב "שיר השירים"

צָרוֹר הָמָר דוֹדִי לִי בֵּין שְׂדֵי יְלִין (י, יג)

אמרו חז"ל (שבת פח): "צָרוֹר הָמָר", אף על פי שמיצר ומימר לי "דוֹדִי לִי", כלומר גם כשאנו בצרה, הקדוש ברוך הוא איתנו בצרה, כמו שנאמר: "עִמּוֹ אֲנוּכִי בִצְרָה תְהִלִּים צָא, טו". ועוד, מלכותו לא סרב מעימנו אף בהיותנו בגלות, כמו שנאמר: "וְאֵף גַּם זֹאת בְּהִיּוֹתָם בִּארְץ אוֹיְבֵיהֶם לֹא מֵאֲסִיתִים וְלֹא גַעְלִיתִים לְכָלֹתָם..." (ויקרא כו, מד), והוסיף בזה השפת אמת: נאמר בפסוק: "עַל מִצּוֹת וּמִרְוִרִים יֵאָכְלֶהוּ" (במדבר א, יא). מרור רמז לגלות, והמצה היא רמז לגאולה. אכילת המצות והמרורים ביחד באה ללמדנו, שבין אם אנו בגלות ובין כשאנו גאולים, אנחנו בחיק הקדוש ברוך הוא.

"ומרורים" בגימטריא עולה "מלכות", וגם "צרוֹר" הוא בגימטריא "מלכות". כ"י בעבודתנו לא עזבנו אלוקנו" (עזרא ט, ט)

הלכה: התחיל קדיש בט' אם צריך לחזור לראש

ש"ץ שהתחיל קדיש כאשר עדיין היו רק תשעה וסבר שיש כבר מנין, ורק באמצע הקדיש בא העשירי, האם צריך להתחיל שוב הקדיש מתחילה. הנה בגמרא (ברכות כא:) למדו חז"ל "ונקדשתי בתוך בני ישראל" דכל דבר שבקדושה אין אומרים בפחות מעשרה, ולכן אין אומרים קדיש בפחות מעשרה, כמבואר בשו"ע (נה, א). ומ"מ נפסק בשו"ע (שם, ב) דאם התחיל לומר קדיש או קדושה בעשרה ויצאו מקצתן באמצע, גומרים אותו הקדיש או אותה הקדושה שהתחיל והוא שנשתיירו רובן. והוכיח מהלכה זו בשו"ת נודע ביהודה (אבהע"ז קמא סימן נו), דמה שלמדו חז"ל דאין אומרים דבר שבקדושה בפחות מעשרה היינו דין לכתחילה, אבל בדיעבד גם אם לא היו עשרה יצאו ידי חובה ואין צריך לחזור, שהרי חזינן דאע"ג שיצאו מקצתן וליכא עשרה להשראת השכינה אעפ"כ גומרים אותו, עיי"ש. והשיג על ראייה זו בשו"ת שבט הלוי (ח"ד סימן יד), דמה שגומרים בפחות מעשרה אינו משום דבדיעבד אהני גם בפחות, אלא הטעם הוא כיון שאתיא שכינתא כבר בעשרה שהיה בתחלת התפלה, א"כ שוב אין סלוק השכינה עד שיגמרו דבר שבקדושה שהתחילו, ונהי דחסר להם מספר עשרה, מכל מקום ההשראה לא עברה עד גמר הענין, משא"כ אם מעיקרא אין עשרה אנשים, עיי"ש. ולחילוק זה נראה שצריך לחזור היות והעשרה לעיכובא, ולא דמי לדין התחיל קדיש בעשרה ויצאו מקצתן דגומרים הקדיש מפני שאתיא שכינתא כבר בתחלת הקדיש. אבל כאן עדיין לא שריא שכינתא.

שו"ת גם אני אודך חלק א'

פתגם: כדי לדעת את הדרך, שאל את מי שבא משם

ספר "שמלחה"

חקירה: בית דין שקול: החיסרון הוא רק שאי אפשר להכריע, או שאינו נחשב בית דין כלל (משנות יעבץ חו"מ ד')

ספר "קובץ יסודות וחקירות"

סיפור: ספקנות: רבה של בריסק היה אומר: בני אדם ספקנים מטבעם ואינם נוטים להאמין לכל דבר. הנה לשעבר היו הרבנים חותמים, 'הקטן', אך העולם לא האמין להם וראה בהם גדולי תורה. ואילו היום, כל אחד חותם 'הרב' ושוב העולם נוטה להאמין בכך ורואה בהם קטנים.

ספר "חד וחלק" חלק ב'

שבת שלום!

יוצא לאור לרפואה שלימה של ג'ינט מסעודה בת ג'ילי יעל, דינה בת מרים, דניאל בן רחל, רפאל יהודה בן מלכה, בנימין יעקב בן זוהרית רות. יוכבד שמחה בת מרים אסתר. זווג טוב לשלמה בן אסתר.

יוסף ג'רמון כולל עקס לע בען
לכל עניני הדף נא לפנות במייל ל:
germon73@hotmail.fr

ניתן למצוא את העלון באתר www.kollet-aixlesbains.fr